

เรื่องเล่า ทางเลือกของชีวิต

โดย นางภัชราพร โคกกลาง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

งานอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน โรงพยาบาลชุมชน

ปีงบประมาณ 2554

“ผมขอแค่ให้พ่อได้จากไปอย่างสงบที่นี้ก็พอ ที่บ้านมันวุ่นวาย พ่อกำลังเหนื่อย มีญาติมาเยี่ยม เยอะมาก ทำให้พ่อไม่ได้พักเลย และเหนื่อยมากขึ้น” คำพูดของพี่ธนายุตที่ได้พูดกับดิฉันในบ่ายวันนั้น ยังคงก้องอยู่ในหัวสมองมาจนทุกวันนี้

ดิฉันเพิ่งกลับมาปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลได้ไม่นานนัก หลังจากที่ได้รับมอบหมายให้ไปปฏิบัติงานที่ศูนย์สุขภาพชุมชนบ้านโคกโพธิ์เป็นเวลา 3 ปีเต็ม แน่ใจว่าความผูกพันที่มีกับชาวบ้านในชุมชนนั้นมีมากมายแทบจะเรียกว่ารู้จักเกือบทุกหลังคาเรือนก็ว่าได้ พี่ธนายุตก็เป็นอีกคนหนึ่งที่ดีฉันรู้จักคุ้นเคยดี เพราะเป็นผู้นำชุมชนอยู่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในความรับผิดชอบ เคยได้ร่วมงานกันมาบ่อยครั้ง

เมื่อต้นเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา คุณตาติน พ่อของพี่ธนายุตเคยมานอนรักษาตัวที่โรงพยาบาลด้วยเรื่องหอบเหนื่อยมากและซีดร่วมด้วย แพทย์ตรวจรักษาแล้ววินิจฉัยว่าเป็นโรคปอดบวม สงสัยวัณโรคปอด หัวใจโต และไตผิดปกติ หวานร่วมด้วย แพทย์รับไว้รักษาที่โรงพยาบาลหลายวันอาการไม่ดีขึ้น แพทย์จึงใส่ท่อช่วยหายใจและส่งตัวไปรักษาต่อที่โรงพยาบาลศรีสะเกษ พี่ธนายุตเล่าว่า ที่โรงพยาบาลศรีสะเกษได้ใส่เครื่องช่วยหายใจไว้อีกหลายวัน ดูท่าทางพ่อคงทรมาณและพยายามจะดึงท่อช่วยหายใจออกหลายครั้ง พี่ธนายุตและญาติพี่น้องจึงตัดสินใจขอพาพ่อกลับมารักษาต่อที่บ้าน เนื่องจากไม่อยากเห็นพ่อทรมาณมากไปกว่านี้ และถ้าจะเสียชีวิตขอให้ได้ไปอย่างสงบ ไม่ทรมานทรมาย เมื่อกลับมาอยู่ที่บ้านอาการของตาตินก็พอทรงตัวอยู่ได้ พูดจาสื่อสารกับญาติได้ และยังมีอาการหอบเหนื่อยเป็นพักๆ แต่ดูท่าทางมีความสุขที่ได้กลับบ้าน พี่ธนายุตเล่าต่อว่า วันนี้ช่วงประมาณสี่โมงเย็นวันนี้ พ่อมีอาการหอบเหนื่อยมากขึ้นกว่าทุกวัน ดูท่าทางแล้วคงไม่ไหว อาจจะมีชีวิตรอดได้อีกไม่นาน พวกเพื่อนบ้านที่ทราบข่าวก็พากันเดินทางมาเยี่ยมและให้กำลังใจเป็นจำนวนมาก ยิ่งคนเดินทางมาเยี่ยมมาก พ่อก็ยิ่งเหนื่อยมากขึ้นเพราะไม่มีเวลาพักผ่อน เพราะพ่อเป็นคนเก่าแก่ของหมู่บ้าน ใครๆก็รักและอยากมาให้กำลังใจในวาระสุดท้ายของชีวิต พี่ธนายุตและพี่น้องในครอบครัวจึงตัดสินใจว่าให้รถของโรงพยาบาลมารับที่บ้าน เพื่อนำตัวคุณตาตินมาที่โรงพยาบาล ทั้งนี้เพื่อให้ได้มีสถานที่สงบๆ และได้พักผ่อนบ้างในช่วงวาระสุดท้ายของชีวิตที่กำลังจะมาถึง

เมื่อรถฉุกเฉินของโรงพยาบาลนำส่งคุณตาตินมาถึงห้องอุบัติเหตุ-ฉุกเฉินที่ดิฉันและน้องๆในเวร
ป่วยวันนั้นกำลังปฏิบัติงานอยู่แพทย์และพวกเราในที่มึนประหม่นแล้วว่าผู้ป่วยมีอาการหอบเหนื่อยมาก มี
ภาวะขาดออกซิเจนรุนแรง ปลายมือปลายเท้าเริ่มเขียวและเย็นมาก ปริมาณออกซิเจนในร่างกายคงเหลือ
54 เปอร์เซ็นต์ แม้ว่าจะพยายามให้ออกซิเจนและยาขยายหลอดลมอย่างเต็มที่แล้วก็ยังไม่ดีขึ้น ปริมาณ
ออกซิเจนในร่างกายเพิ่มขึ้นเป็น 64 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น แพทย์เวรแจ้งกับผู้ป่วยและญาติว่าต้องรีบช่วยเหลือ
โดยการใส่ท่อช่วยหายใจแล้วรีบส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลศรีสะเกษเท่านั้นผู้ป่วยจึงจะมีโอกาสรอดชีวิต
มิฉะนั้นผู้ป่วยอาจจะมีชีวิตอยู่ได้อีกไม่นาน อาจจะเป็น 1-2 ชั่วโมง หรือมากน้อยกว่านั้นก็ได้อีก แต่คำพูดของ
พี่นายุตที่บอกกับพวกเราว่า “ผมขอแค่ให้พ่อได้จากไปอย่างสงบที่นี้ก็พอ ที่บ้านมันวุ่นวาย พ่อกำลัง
เหนื่อย มีญาติมาเยี่ยมเยียนเยอะมาก ทำให้พ่อไม่ได้พักเลย และเหนื่อยมากขึ้น” มันทำให้พวกเราในที่มึนรวมทั้ง
แพทย์ต้องมองหน้ากัน มีบางคนในที่มึนพูดออกมาว่า “ถ้าเขาจะปล่อยให้ตายอยู่แล้ว ทำไมไม่ให้ตายอยู่ที่
บ้าน มีลูกหลานอยู่ด้วยเยอะแยะ นี่เราต้องเสียกำลังคน เสียเวลาเอารถออกไปรับอีก รถยังไม่ค่อยจะพอให้
อยู่” นั่นคือความรู้สึกของใครบางคนในขณะนั้นที่ได้แสดงออกมา อาจเนื่องจากการทำงานที่ต้องเจอะเจอ
กับผู้ป่วยอาการหนักและฉุกเฉินตลอดเวลา ต้องรีบให้การช่วยเหลือให้ทันเวลาที่ ถ้าผู้ป่วยอาการหนักมาก
ต้องรีบส่งต่อไปโรงพยาบาลที่มีความพร้อมกว่า ในการทำงานที่ผ่านมา ยังไม่เคยต้องออกรับผู้ป่วยมาจาก
บ้านเพียงเพื่อให้มานอนรอเสียชีวิตที่โรงพยาบาล พวกเราทำงานกันอยู่อย่างนี้จนกลายเป็นชีวิตประจำวันไป
แล้ว แต่หลังจากที่ดิฉันและทีมงานได้พูดคุยกับผู้ป่วยรายนี้และญาติๆแล้ว มันทำให้พวกเราเข้าใจคำว่า
ทางเลือกของชีวิต มากขึ้น

ดิฉันเป็นคนที่ได้พูดคุยสัมผัสกับผู้ป่วยและญาติมากที่สุด ทั้งในฐานะของหัวหน้าเวรวันนั้น และเป็น
คนที่เคยรู้จักกันมาก่อนด้วย หลังจากแพทย์เวรได้อธิบายอาการ แนวทางการรักษา ผลดี/ผลเสียของการไม่
ใส่ท่อช่วยหายใจ พร้อมทั้งได้ให้ผู้ป่วยและญาติของผู้ป่วยได้เห็นตบใจแจ้งความประสงค์เกี่ยวกับการรักษา
พยุงชีพ และการช่วยฟื้นคืนชีพล่วงหน้า ซึ่งปรากฏว่า ลูกๆ ของคุณตาตินได้ถามความตั้งใจของพ่ออีกครั้ง
ว่าจะให้ใส่ท่อช่วยหายใจหรือไม่ คุณตาตินซึ่งในขณะนั้นยังมีสติ สามารถสื่อสารพูดคุยได้ แม้จะเหนื่อย
หอบจนแทบหายใจเองไม่ไหวแล้วก็ตาม ได้บอกออกมาด้วยเสียงอันแหบพร่าจนแทบไม่ได้ยินเสียงว่า “ไม่
ใส่หรอก ไม่อยากทรมาน ไม่ไปไหนแล้ว ถ้าพ่อจะตายก็ขอให้ตายอยู่ที่นี้แหละ พ่อไม่กลัวตายแล้ว” คุณจาก
ท่าทางและแววตาแล้วมันแสดงออกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจของคุณตาตินจริงๆดังนั้น พี่นายุตและพี่สาวจึงได้
เซ็นตบใจแจ้งความประสงค์ว่าไม่ใส่ท่อช่วยหายใจ ไม่ให้ทำการ CPR ขอเพียงให้ใส่ออกซิเจน ให้สารน้ำทาง

หลอดเลือดดำ และขอมุมสงบให้พ่อได้พักผ่อนเท่านั้น ทุกคนไม่อยากให้พ่อเจ็บปวดและทรมานทั้งจากการรักษาและโรคที่เป็นอยู่แล้ว และเป็นไปตามความตั้งใจของผู้ป่วยที่เลือกทางเดินในวาระสุดท้ายให้กับชีวิตของตนเอง

หลังจากทราบความตั้งใจอันแน่วแน่ของผู้ป่วยและญาติแล้ว ดิฉันและทีมงาน รวมทั้งแพทย์เวรได้ตัดสินใจที่จะทำความประสงค์ของผู้ป่วยและญาติ โดยจากการประเมินแล้วคาดว่าผู้ป่วยน่าจะมีชีวิตอยู่ได้อีกประมาณ 1-2 ชั่วโมงเท่านั้น พวกเราได้จัดสถานที่ให้กับผู้ป่วยและญาติในมุมที่สงบที่สุด คือบริเวณโซน CPR กันม่านให้เป็นส่วนตัวมากที่สุด ดูแลให้ผู้ป่วยใส่ออกซิเจนแบบหน้ากากเพื่อช่วยเรื่องการหายใจ ให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ ติดเครื่องกระตุ้นไฟฟ้าหัวใจเพื่อประเมินการเต้นของชีพจรและคลื่นไฟฟ้าหัวใจไว้ และอนุญาตให้ญาติได้อยู่ดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดได้ตลอดเวลา โดยไม่จำกัดจำนวน ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยและญาติได้อยู่ด้วยกันมากที่สุดในช่วงวาระสุดท้ายของชีวิต และสามารถทำพิธีกรรมตามความเชื่อของท้องถิ่นได้ โดยไม่ให้เกิดการรบกวนผู้ป่วยรายอื่นๆ โดยทีมพยาบาลได้เข้าไปดูแล พุดคุย ให้กำลังใจและติดตามอาการของผู้ป่วยเป็นระยะๆ และให้คำแนะนำปรึกษาในสิ่งที่ญาติผู้ป่วยร้องขอได้ตลอดเวลา ซึ่งที่ผ่านมาเราจะไม่ได้ทำอย่างนี้ในห้องอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน ถ้ามีผู้ป่วยมานอนรอโดยไม่ประสงค์ให้ช่วยฟื้นคืนชีพ พวกเราจะส่งผู้ป่วยเข้าไปที่เตียงผู้ป่วยใน เนื่องจากมีสถานที่ที่เป็นสัดส่วนและสงบมากกว่าที่ห้องอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน ซึ่งมีผู้ป่วยเข้าออกพลุกพล่านตลอดเวลา

สิ่งที่ดิฉันประทับใจมากที่สุดจนแทบกลั้นน้ำตาไว้ไม่อยู่ มีความรู้สึกเต็มตื่นอยู่ในหัวใจจนกลายเป็นแรงบันดาลใจให้นำมาเขียนเป็นเรื่องเล่านี้คือ ระหว่างที่คุณตาเดินกำลังนอนหอบเหนื่อยอยู่บนเตียงนั้น บรรดาลูกๆ หลานๆ ที่ตามมาที่โรงพยาบาล ทุกคนได้พากันเข้าไปที่ข้างเตียงผู้ป่วย ต่างพากันกราบขอขมา และขอโทษกรรมกับคุณตาเดิน พากันจับไม้จับมือคุณตาเดินไว้ บางคนร้องไห้แต่ไม่มีเสียงสะอื้นเด็ดขาด ออกมาให้ได้ยิน พี่นายคุณนำโทรศัพท์มือถือที่อัดเสียงธรรมะไว้มาเปิดเบาๆ ให้พ่อฟังที่ข้างหู พร้อมทั้งก้มลงสวดมนต์ให้พ่อฟังไปด้วย คุณตาเดินนอนหลับตาพริ้ม ท่าทางอ่อนแรงลงไปมาก ไม่มีอาการกระวนกระวายใดๆ ให้เห็น ชีพจรในเครื่องมอนิเตอร์เริ่มแผ่วลง การหายใจช้าลงและขาดไปเป็นช่วงๆ ปริมาณออกซิเจนในร่างกายก็ต่ำลงเรื่อยๆ เช่นกัน จนท้ายที่สุด เครื่องกระตุ้นไฟฟ้าหัวใจก็อ่านผลว่าไม่มีชีพจร คลื่นไฟฟ้าหัวใจเป็น **Asystole** แล้วคุณตาเดินก็จากไปอย่างสงบที่ห้องอุบัติเหตุ-ฉุกเฉินนี้เอง สมกับความตั้งใจของคุณตาเดินและลูกหลาน ที่ต้องการจากไปอย่างสงบ เป็นการตายอย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเป็นการตายที่สามารถเลือกเองได้ หลังจากที่คุณตาเดินได้เสียชีวิตแล้ว ลูกหลานทุกคนร้องไห้ เริ่มมีเสียงสะอื้นให้ได้

ยีน แต่ทุกคนบอกว่าไม่เสียใจเลย เพราะได้เตรียมตัวเตรียมใจกันมาระยะหนึ่งแล้ว และได้ดูแลพ่ออย่างเต็มที่จนถึงวินาทีสุดท้ายของชีวิตพ่อแล้ว และพ่อคงจะตายไปอย่างมีความสุข ไม่มีความทุกข์ทรมานใดๆ ก่อนตาย สัมกับความตั้งใจของพ่อ ซึ่งรวมระยะเวลาทั้งหมดที่คุณตาตินอยู่ที่โรงพยาบาลนาน **2 ชั่วโมง 12 นาที**

หลังจากเหตุการณ์นี้ผ่านไป ดิฉันได้แนวคิดที่ **ทางเลือกของชีวิต** เราสามารถเลือกเองได้ และการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ไม่ใช่จะทำได้เฉพาะในเตียงผู้ป่วยเท่านั้น แต่ในห้องอุบัติเหตุ-ฉุกเฉินที่ต้องรีบเร่งให้การตรวจรักษาผู้ป่วยอยู่ตลอดเวลา เราก็สามารถทำได้เช่นกัน ขอเพียงเราเปิดใจให้กว้างและยอมรับการตัดสินใจของผู้ป่วยและญาติเท่านั้นเอง